

PEDAGOGIKANING ASOSIY MAQSADI VA IDEALLARI. HARBIY PEDAGOGIK JARAYONNING XUSUSIYATLARI

Xasanboyev Avazbek Xatamjon o`g`li
Mahmudjonov Islomjon Ikromjon o`g`li

Nizomiy nomidagi O`zbekiston milliy davlat pedagogika universitet
Harbiy ta`lim fakulteti 2 kurs magistratura talabalari

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada pedagogikaning asosiy maqsadi va ideallari. Harbiy pedagogic jarayonning xususiyatlari yoshlarimizni vatanparvarlik ruhida tabiyalash va ularni harbiy xizmat jarayonida duch kelishi mumkin bo`lgan qiyinchiliklarni yengib o`tishga o`rgata oladigan yagona fan ekanligini isbotlashdan iboratdir.*

KALIT SO`ZLAR: *Chaqiriqqa qadar boshlang`ich tayyorgarlik, konstitutsiya, normativ hujjat, harbiy, himoya, O`zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari, harbiy tayyorgarlik, harbiy ta`lim, qurolli kuchlarning tuzilishi, xavfsizlik, davlat, demo kratik, respublika, burch, mudofaa.*

ABSTRACT: *The objective of the science of primary preparation until the call in this article is to prove that the education of our youth in the spirit of patriotism is the only science that can teach them to overcome the difficulties that they may face in the process of military service.*

KEYWORDS: *initial preparation before the call, Constitution, normative act, military, khimoya, Armed Forces of the Republic of Uzbekistan, military training, military education, structure of the Armed Forces, security, state, Democratic, Republican, duty, defense.*

АННОТАЦИЯ: *В данной статье цель и миссия предмета начальной допризывной подготовки заключается в том, чтобы доказать, что она является единственной наукой, способной воспитать в нашей молодежи патриотический дух и научить ее преодолевать трудности, с которыми она может столкнуться на военной службе.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *допризывная подготовка, конституция Республики Узбекистан, нормативный документ, военное, оборона, Вооруженные Силы Республики Узбекистан, военная подготовка, военное образование, структура вооруженных сил, безопасность, государственное, демократическое, республика, долг, оборона.*

Respublikamizda harbiy kadrlarni tayyorlashga, ularning harbiy mahoratini oshirishga katta ahamiyat berilmoqda. Harbiy akademiyalar, qo`shin turlari bo`yicha harbiy o`quv yurtlari ochilganifi krimizga yorqin dalildir. Davlat chegaralarini o`z qo`shinlarimiz tomonidan hushyorlik bilan qo`riqlanayotgani ham xalqimizning harbiy

ruhini yuksaltirib turibdi. Haqiqiy mustaqil davlat shunday ishtutadi, o'z mudofaasini o'zgalar qo'liga topshirib qo'ymaydi. Xalqning umumiy harbiy ruhini ko'tarishda, harbiylarni matonatli, shijoatli qilib tarbiyalashda ajdodlarimizdan bizga meros qolgan harbiy bilimlarni ommalashtirish, harbiy san'at sirlarini harbiy o'quv yurtlarida o'qitish ham samarali omillardan hisoblanadi. Har bir chaqiriqqacha bo'lgan yoshni tarbiyalar ekanmiz avvalambor biz ushbu yoshlarning siyosiy ongini boyitib borishimiz kerak bo'ladi. Bu borada biz davlatimiz tarafidan chiqarilayotgan qonun va qoidalarga asoslanamiz. O'zbekiston Respublikasining bir qator qonun va qoidalari mavjud bo'lib, ushbu qonun qoidalarga asosan me'yoriy hujjatlar yuritilmoqda.

Masalan bulardan: O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, Umumiy harbiy majburiyat va harbiy xizmat to'g'risidagi qonun, O'zbekiston Respublikasining mudofaa tug'risidagi qonuni va O'zbekiston respublikasi Qurolli kuchlari nizom va qonunlarini asoslar sifatida olsak bo'ladi. Bulardan tashqari yoshlarimizni vatanparvarlik ruhida tabiyalashda umumta'lim maktablari va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'lim muassasalarida chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanini o'qitilishi asosiy omillardan sanaladi. Mudofaa Vazirligining oliy harbiy o'quv yurtlariga kirib ta'lim olish va Qurolli Kuchlarimizning barcha harbiy xizmat turlarida harbiy xizmatga tayyorgarlik ko'rayotgan yoshlarimiz umumta'lim maktablari va o'rta maxsus, kasb-xunar ta'lim muassasalaridagi chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik jarayonida kerakli ta'lim-tarbiyani oladilar va o'zlarini qiziqtirgan ma'lumotlarga ega bo'ladilar. Bunday ta'lim – tarbiya jarayonini umumta'lim maktablari va o'rta maxsus, kasbhunar ta'lim muassasalarining pedagogik jamoasi bilan harbiy rahbar va chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fani o'qituvchilari hamkorlikda amalga oshirishlari shart. Shunday ekan o'z-o'zidan bunday dolzarb vazifalarni bajarishda pedagogika universiteti qoshidagi harbiy fakultetlar jamoasining harbiy rahbar va chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fani o'qituvchilarini tayyorlash bo'yicha o'z majburiyatlari va vazifalarini sifatli bajarishlari alohida e'tiborga molikdir. Bu borada ayniqsa chaqiruvga qadar harbiy ta'limni tashkil qilish va uning metodikasi fanini o'qitilishida, Qurolli Kuchlarimizda olib borilayotgan islohotlar strategiyasini tub mohiyatini chuqur anglagan holda, eng zamonaviy o'qitish uslublaridan va ta'lim texnika vositalarini eng so'ngi ishlab chiqilgan rusumlaridan foydalanish, shuningdek, tez o'zgarib borayotgan zamonamizning yangi-yangi talablarini nazardan chetda qoldirmasligimiz shart bo'ladi.

"Paidagogos" so'zma-so'z tarjima qilinganda "maktab o'qituvchisi" degan ma'noni anglatadi. Qadimgi Yunonistonda o'qituvchi tom ma'noda xo'jayining bolasini qo'lidan ushlab, maktabga kuzatib qo'ygan qul edi. Bu maktabdagi o'qituvchiga ko'pincha boshqa qul, faqat olimgina dars bergan.

Keyinchalik, "pedagogika" so'zi "bolani hayot davomida boshqarish" san'atini - uni tarbiyalash va o'rgatish, ma'naviy va jismoniy rivojlanishga yo'naltirish san'atini ifodalash uchun umumiy ma'noda ishlatila boshlandi. Ya'ni, pedagogika bolalarni

tarbiyalash va o'qitish faniga aylandi. Pedagogika haqidagi bunday tasavvur 20-asrning o'rtalarigacha saqlanib qoldi. Va faqat so'nggi o'n yilliklarda nafaqat bolalar, balki kattalar ham malakali pedagogik rahbarlikka muhtoj degan tushuncha paydo bo'ldi.

Pedagogika inson tarbiyasi haqidagi fandır. Bu erda "ta'lim" tushunchasi keng ma'noda qo'llaniladi, shu jumladan ta'lim, tarbiya, rivojlanish. Shuning uchun jahon pedagogik leksikasida yangi atamalar tobora ko'proq qo'llanilmoqda - "androgogiya" (yunoncha "andros" - odam va "ago" - rahbarlik qilish) va "antropologiya" (yunoncha "anthropos" - odam va "ago" dan. - rahbarlik qilish).

Pedagogika - insonni, birinchi navbatda, bolalik davrida tarbiyalash va o'rgatish haqidagi fan. Pedagogikaning predmeti - bu shaxsni tarbiyalash, o'qitish va o'qitish sharoitida uni yo'naltirilgan rivojlantirish va shakllantirishning yaxlit pedagogik jarayoni.

Armiya o'ziga xos ijtimoiy hodisa sifatida paydo bo'lganidan beri harbiy faoliyatning eng muhim tarkibiy qismi kadrlarni tayyorlash va tarbiyalash bo'lib kelgan va shunday bo'lib qoladi. Aslida, bu amaliy harbiy pedagogika - askarlarni muvaffaqiyatli jangovar harakatlar uchun ko'p qirrali tayyorlashning zarur, majburiy vositasi. Dastlab harbiy pedagogika komandirlar va bo'ysunuvchilarning amaliy faoliyati sifatida vujudga kelgan. Vaqt o'tishi bilan jangchilarni tayyorlash va tarbiyalash to'g'risida bilimlar to'planib, avloddan-avlodga rivoyatlar, ahdlar, maqollar, matallar shaklida o'tib bordi. Harbiy ishlar, ayniqsa, davlatlar tashkil topishi va nisbatan ko'p sonli muntazam qo'shinlar yaratilishi davrida murakkablashib borishi bilan harbiy pedagogik fikr yanada rivojlandi.

Harbiy pedagogikaning ob'ekti - harbiy xizmatchilar va harbiy guruhlar. Harbiy pedagogik jarayonning predmeti - bu umuman harbiy pedagogik jarayon va bevosita xizmat va jangovar vazifalarni muvaffaqiyatli hal qilish uchun harbiy xizmatchilar va harbiy jamoalarni tayyorlash, o'qitish, tarbiyalash, tayyorlashning pedagogik qonuniyatlari.

Harbiy pedagogika - harbiy pedagogik jarayonning qonuniyatlarini, harbiy xizmatchilar va harbiy jamoalarni tayyorlash va tarbiyalash, ularni jangovar harakatlar va harbiy kasbiy faoliyatni muvaffaqiyatli o'tkazishga tayyorlashni o'rganadigan pedagogika fanining bir tarmog'i. Bu Qurolli Kuchlar shaxsiy tarkibini tarbiyalash, o'qitish va o'qitish, bo'linmalarni (bo'linmalarni) harbiy sharoitlarda muvaffaqiyatli harakatlarga tayyorlash haqidagi fan.

Harbiy pedagogikaning o'ziga xosligi shundan iboratki, harbiy xizmatchilar oliy o'quv yurtlarida xizmat qilish yoki o'qishning birinchi kunlaridan boshlab nafaqat harbiy mutaxassis sifatida o'qiydilar va tayyorlaydilar, balki haqiqiy ta'lim, xizmat va jangovar vazifalarni hal qila boshlaydilar. Shunga ko'ra, harbiy-pedagogik ta'sirlar va o'zaro ta'sirlar eng bevosita amaliy, xizmat yo'nalishiga ega. Ya'ni, deyarli har bir harbiy xizmatchi darhol harbiy jamoaning faoliyatiga qo'shiladi, harbiy kasbiy faoliyatni boshlaydi va o'qish sifati, o'z xatti-harakati, intizomi va belgilangan vazifalarni hal

qilish uchun to'liq shaxsiy (nafaqat ma'naviy, balki huquqiy) javobgarlikni o'z zimmasiga oladi. . Shu bilan birga, pedagogik ta'sir va o'zaro ta'sir sub'ektlari asosan 18 yoshdan oshgan, ma'lum darajada o'ziga xos qarashlari, dunyoqarashi va shaxsiy fazilatlariga ega bo'lgan juda kattalardir.

Shuning uchun ham harbiy pedagogika boshqa pedagogik sohalardan yuqori axloqiy-psixologik fazilatlarni, tayyorgarligini, qobiliyatini va tayyorgarligini talab qiladigan muhim vazifalarni hal qilish bilan bog'liq bo'lgan haqiqiy kasbiy faoliyatga bevosita ta'lim, ta'lim, tarbiya, ta'lim ob'ektlarini (sub'ektlarini) kiritish bilan ajralib turadi. murakkab vaziyatlarda, shu jumladan hayot va sog'liq uchun xavf ostida harakat qilish.

Tuzilish nuqtai nazaridan harbiy pedagogika fan sifatida harbiy pedagogika metodologiyasini, harbiy pedagogika tarixini, kadrlar tayyorlash nazariyasini (harbiy didaktika), harbiy xizmatchilarni tarbiyalash nazariyasini, oliy harbiy maktablar pedagogikasini, harbiy pedagogika fanini o'z ichiga oladi. jangovar tayyorgarlikning shaxsiy usullari va boshqa bir qator bo'limlar.

Harbiy pedagogikaning mazmuni: -harbiy-pedagogik va harbiy-ilmiy tadqiqotlar va hayotni kuzatishlar natijasida olingan faktlar;

- harbiy pedagogikaning kategoriyalari, qonuniyatlari, tamoyillari, tushunchalarida ifodalangan ilmiy umumlashmalar;

- amaliy tekshirishni talab qiladigan farazlar;

- harbiy-pedagogik voqelikni tadqiq qilish usullari;

- harbiy xizmatning ma'naviy qadriyatlar tizimi.

Gumanitar va ijtimoiy fanlardan olingan ma'lumotlar bizga ta'sirlar va o'zaro ta'sirlarning ob'ekti va sub'ekti sifatida shaxs va jamoa haqida yaxlit tushunchaga ega bo'lish imkonini beradi. Insonning biologik mohiyati haqidagi ma'lumotlar tabiiy fanlarni o'rganish orqali beriladi. Ilmiy-texnikaviy va harbiy ilmiy bilimlardan amaliy foydalanish harbiy pedagogik jarayon va uning elementlarini modellashtirish imkoniyatini beradi.

Harbiy pedagogika muayyan toifalar bilan ishlaydi; asosiylari quyidagilardir:

- harbiy-pedagogik jarayon - qo'mondonlar, shtablar, ta'lim tuzilmalari mutaxassislari, jamoat tashkilotlari askarlari va harbiy jamoalarini o'z maqsadiga muvofiq harakat qilishga o'rgatish uchun maqsadli, tashkil etilgan ta'lim faoliyati tizimi;

Harbiy xizmatchilarni tarbiyalash - bu harbiy xizmatchining shaxsiyati, uning fazilatlarini, munosabatlari, qarashlari, e'tiqodlari, xulq-atvorini rivojlantirishga maqsadli ta'sir qilish jarayoni va natijasi;

- harbiy xizmatchilarni tayyorlash - o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirish uchun komandirlar (boshliqlar) va bo'ysunuvchilar o'rtasidagi maqsadli hamkorlik jarayoni;

- harbiy xizmatchilarni rivojlantirish - miqdoriy va sifat o'zgarishlarini to'plash jarayoni, harbiy xizmatchining aqliy, intellektual, jismoniy, kasbiy faoliyati va unga mos keladigan fazilatlarni funktsional takomillashtirish;

- harbiy xizmatchilarning psixologik tayyorgarligi - ruhiy barqarorlikni shakllantirish va harbiy xizmatchilarning harbiy kasbiy faoliyatni amalga oshirishga tayyorligi;

- harbiy xizmatchilarni tarbiyalash - bu harbiy xizmatchilarning ilmiy bilimlar va harbiy-kasbiy ko'nikma va ko'nikmalar tizimini o'zlashtirish, xizmat vazifalarini va jamiyat hayotini muvaffaqiyatli bajarish uchun zarur shaxsiy fazilatlarni shakllantirish jarayoni va natijasidir.

Yuqorida aytilganlarga qo'shimcha ravishda, harbiy pedagogikada ofitserning kasbiy va pedagogik madaniyati, o'z-o'zini tarbiyalash, harbiy xizmatchilarning o'zini o'zi tarbiyalash va boshqalar kabi toifalar qo'llaniladi.

Harbiy pedagogika fan sifatida quyidagi muammolarni hal qiladi:

- harbiy pedagogik jarayonning mohiyati, tuzilishi, vazifalarini o'rganadi;
- harbiy ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini tashkil etish va takomillashtirish muammolarini o'rganadi;
- harbiy pedagogik jarayonni tashkil etishning samarali shakllari va harbiy xizmatchilar va harbiy guruhlariga ta'sir ko'rsatish usullarini ishlab chiqadi;
- harbiy pedagogik jarayon va harbiy xizmatni insonparvarlashtirishga ko'maklashadi;
- harbiy xizmatchilarni tayyorlash, tarbiyalash, rivojlantirish va psixologik tayyorlash mazmuni va texnologiyasini asoslaydi;
- harbiy xizmatchilarni tayyorlash va tarbiyalash jarayonlarining qonuniyatlarini aniqlaydi va tamoyillarini shakllantiradi;
- qo'shin turlari va bo'linmalarining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda askarlarni tayyorlash va psixologik tayyorlash metodologiyasini asoslaydi;
- harbiy xizmatchilarning o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini tarbiyalash mazmuni va metodikasini ishlab chiqadi;
- harbiy o'qituvchi faoliyatining xususiyatlari va mazmunini hamda uning pedagogik madaniyati va mahoratini shakllantirish va rivojlantirish yo'llarini o'rganadi;
- harbiy-pedagogik tadqiqotlar, malaka oshirish va tarbiyalash tajribasini umumlashtirish, tarqatish va joriy etish metodikasini ishlab chiqadi;
- harbiy pedagogikaning tarixiy merosidan ijodiy foydalanish bo'yicha ilmiy tavsiyalar beradi.

Harbiy pedagogika muammolarini hal etish, eng avvalo, O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining jangovar qudratini mustahkamlash, komandirlar (boshliqlar) o'rtasida zamonaviy pedagogik tafakkurni rivojlantirish manfaatlari yo'lida inson omilini faollashtirish yo'llarini izlash bilan bog'liq. , harbiy jamoalarda ijodiy, hamjihatlik, o'zaro qat'iylik va funktsional vazifalarni sifatli bajarish uchun shaxsiy

javobgarlik muhitini yaratish, qonun ustuvorligi, huquq-tartibot va harbiy intizom buzilishiga qarshi kurashish.

Ofitserning xizmat vazifalarini bajarishi bir qator pedagogik funktsiyalarni amalga oshirish bilan bog'liq. Ofitser, eng avvalo, o'z qo'l ostidagilarni tayyorlash, tayyorlash, ularning harbiy mahorati va jangovar mahoratini oshirish bilan shug'ullanadi. U o'z qo'l ostidagilarning bevosita boshlig'i bo'lib, harbiy xizmatchilarda Vatan himoyachisi fazilatlarini tarbiyalash, shakllantirish, ularning qonunlar, me'yoriy hujjatlar talablariga rioya etishi, intellektual va jismoniy fazilatlarini rivojlantirish uchun mas'uldir.

Bundan tashqari, ofitser serjantlar (kichik komandirlar)ni qo'l ostidagilarni o'qitish va tarbiyalash amaliyotiga o'rgatadi, ularning pedagogik faoliyatini tashkil qiladi va boshqaradi. Ushbu qoidalar O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari ichki xizmati Ustavining tegishli moddalarida mustahkamlangan va kundalik faoliyatda amalga oshirilishi majburiydir. Harbiy kasbiy faoliyat samaradorligi ko'p jihatdan ofitser - harbiy jamoa rahbarida harbiy pedagogika sohasidagi bilim, ko'nikma va malakalarning mavjudligi bilan belgilanadi.

Pedagogik bilim ofitserga quyidagilarga imkon beradi:

- qo'l ostidagilarning jangovar faoliyatini mohirona tashkil etish, bo'linmaning jangovar va safarbarlik shayligini talab darajasida saqlash;
- jangovar tayyorgarlikni muvaffaqiyatli boshqarish, shaxsiy tarkibni uslubiy jihatdan malakali tayyorlash;
- qismda tarbiyaviy ishlarni samarali olib borish, harbiy xizmatchilarda Vatanni himoya qilishga ma'naviy-ruhiy tayyorgarligini, O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlariga mansublikdan g'urur va mas'uliyatni shakllantirish;
- mustahkam harbiy intizomni saqlash va qism harbiy jamoasini birlashtirish bo'yicha tadbirlarni samarali amalga oshirish;
- o'ziga bo'ysunuvchi bo'linmada ichki tartib-intizomga qat'iy rioya etilishini ta'minlash, navbatchilikka har kuni tayyorgarlik ko'rishni tashkil etish va o'tkazish;
- o'ziga bo'ysunuvchi xodimlar bilan ishlash, ularga kasbiy bilim va uslubiy mahoratini oshirishda zarur yordam ko'rsatish maqsadga muvofiq;
- shaxsiy kasbiy tayyorgarlik va bo'limni boshqarish usullarini samarali takomillashtirish;
- harbiy xizmatchilar bilan muloqot qilishda insonparvar yondashuvdan foydalanish.

Komandirning (boshliqning) pedagogik bilimi, uning malakasi, kadrlar tayyorlash va tarbiyalash bo'yicha ko'nikmalari doimiy ravishda takomillashtirib borilishi kerak. Buning sababi shundaki, pedagogik ta'sir ob'ekti (harbiy xizmatchilar va harbiy xizmatchilar) doimiy ravishda o'zgarib turadi, rivojlanadi va tobora ko'proq (zamonaviy yondashuvlarga muvofiq) pedagogik o'zaro ta'sir sub'ektlaridan biri sifatida qaraladi. Bundan tashqari, harbiy pedagogik jarayonni amalga oshirish shartlari ham o'zgarmoqda. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarida ofitserlarni harbiy

psixologiya va pedagogika bilimlari bilan qurollantirish tizimi yo'lga qo'yilgan. Uning asosiy elementlari:

- harbiy ta'lim muassasalarida psixologiya va pedagogika fanlarini o'rganish;
- komandirlar tayyorlash tizimidagi sinflar, birinchi navbatda, davlat va davlat tayyorlashda;
- ofitserlar bilan maxsus o'tkaziladigan uslubiy yig'ilishlar va mashg'ulotlar;
- harbiy-pedagogik jarayonni tashkil etishda ofitserlarning amaliy ishlarini, darslarni tekshirish va nazorat qilishda qo'l ostidagilar bilan muloqot qilish tajribasini tahlil qilish;
- qo'l ostidagi xodimlarni o'qitish va tarbiyalash, ilg'or tajribani ommalashtirish bo'yicha ofitserlarning tajriba almashishi;
- psixologik-pedagogik adabiyotlarni o'rganish, o'quv va tarbiya ko'nikmalarini oshirish bo'yicha ofitserlarning mustaqil faoliyati;
- ofitserlarning kasbiy qayta tayyorlash, o'quv markazlari va kurslarida malaka oshirish jarayonida psixologik-pedagogik bilimlarini oshirish.

Pedagogik, boshqa ma'naviy qadriyatlar singari, jamiyatdagi ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy munosabatlarga bog'liq bo'lib, ular asosan pedagogika va ta'lim amaliyotining rivojlanishiga ta'sir qiladi.

Bundan tashqari, bu qaramlik mexanik emas, chunki jamiyat darajasida kerakli va zarur bo'lgan narsa ko'pincha ziddiyatli bo'lib qoladi, bu esa ma'lum bir shaxs, o'qituvchi tomonidan uning dunyoqarashi, ideallari, madaniyatni ko'paytirish va rivojlantirish usullarini tanlash tufayli hal qilinadi. Talabani o'zi ham ma'lum qadriyatlarning tashuvchisi hisoblanadi. Pedagogik qadriyatlarni o'zlashtirish pedagogik faoliyat jarayonida amalga oshiriladi, uning davomida sub'ektivlashtirish sodir bo'ladi. Bu o'qituvchining shaxsiy va kasbiy rivojlanishining ko'rsatkichi bo'lib xizmat qiladigan pedagogik qadriyatlarni sub'ektivlashtirish darajasi.

Qadriyatlar uzatiladi, ideallar "aqliy ma'lumotlar" ning ijodiy o'zgarishi natijasida shakllanadi. Siz o'zingizning qiymat tizimingizni u yoki bu ramka bilan cheklay olmaysiz. Milliy va ijtimoiy-fuqarolik xususiyatlari nafaqat mamlakatning, balki ma'lum bir odamlar jamoasining faqat ma'lum sharoitlarga xos bo'lgan tegishli maxsus qadriyatlarni ilgari surishi va yaratishi mumkin. Qiymat tushunchasining ma'nosi ideal tushunchasiga yaqin bo'lishi kerak: nafaqat biror narsaning ma'lum bir "narxi" haqidagi orttirilgan g'oya sifatida, balki uning ma'nosining ijodiy qayta ko'rib chiqilgan g'oyasi sifatida. hayot.

Umumjahon va mutlaq idealning mavjudligi qadriyatlarni tanlash va baholash mezoni sifatida tan olinadimi yoki yo'qligiga ko'ra, mutafakkirlar absolyutistlar va relyativistlar bo'linadi.

Shaxsiy va pedagogik qadriyatlar o'qituvchi shaxsining maqsadlari, motivlari, ideallari va boshqa mafkuraviy xususiyatlarini aks ettiruvchi ijtimoiy-psixologik

shakllanishlar sifatida ishlaydi va ular birgalikda uning qadriyat yo'nalishlari tizimini tashkil qiladi.

Ushbu tizim quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- o'qituvchi mehnatining ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan qadriyatlari (o'qituvchilik faoliyatining obro'si, kasbni eng yaqin shaxsiy muhit tomonidan tan olinishi va boshqalar);

- muloqotga bo'lgan ehtiyojni qondiradigan va uning doirasini kengaytiradigan qadriyatlar (bolalar, hamkasblar, murojaat qiluvchilar bilan muloqot qilish, fikr almashish, bilim va shaxsiy tajriba va boshqalar);

- ijodiy individuallikni o'z-o'zini rivojlantirishga yo'naltirilgan qadriyatlar (kasbiy va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish imkoniyatlari, jahon madaniyati bilan tanishish, sevimli fanni o'rganish, doimiy o'z-o'zini takomillashtirish va boshqalar);

- pragmatik qadriyatlar: ijtimoiy kafolatlar, martaba, pullik ta'til va boshqalar).

Qayd etilgan pedagogik qadriyatlar orasida biz o'z-o'zini ta'minlaydigan va instrumental turdagi qadriyatlarni ajratib ko'rsatishimiz mumkin. O'z-o'zini ta'minlash - bu o'qituvchining ijodiy tabiati, obro'si, ijtimoiy ahamiyati, davlat oldidagi mas'uliyati, o'zini o'zi tasdiqlash imkoniyati, bolalarga bo'lgan muhabbat va mehrni o'z ichiga olgan qiymat maqsadlari.

Ushbu turdagi qadriyatlar o'qituvchi va o'quvchilarning shaxsiyatini rivojlantirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Qadriyat-maqsadlar boshqa pedagogik qadriyatlar tizimida dominant aksiologik funktsiya rolini o'ynaydi, chunki maqsadlar o'qituvchi faoliyatining asosiy ma'nosini aks ettiradi. Pedagogik faoliyat maqsadlarini amalga oshirish yo'llarini izlash orqali o'qituvchi o'zining kasbiy strategiyasini tanlaydi, uning mazmuni o'zini va boshqalarni rivojlantirishdir. Binobarin, qadriyatlar-maqsadlar davlat ta'lim siyosati va pedagogika fanining rivojlanish darajasini aks ettiradi, ular sub'ektiv bo'lib, pedagogik faoliyatning muhim omillariga aylanadi va qadriyat vositalari deb ataladigan instrumental qadriyatlarga ta'sir qiladi. Ular o'qituvchining kasbiy ta'limining asosini tashkil etuvchi nazariya, metodika va pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish natijasida shakllanadi.

Muayyan tizim sifatida harbiy pedagogik jarayonning xususiyatlari o'ziga xos xususiyatlarga ega.

Birinchisining mohiyati shundan iboratki, harbiy mehnat, harbiy mahoratni egallash har bir harbiy xizmatchining burchidir. Bu amaldagi qonunchilikda qonuniy ravishda mustahkamlangan bo'lib, unga ko'ra harbiy xizmatchi o'z harbiy ishining sifati uchun qonuniy javobgardir. Harbiy mutaxassislikni o'zlashtirishga va o'z burchlariga vijdotsiz munosabatda bo'lish Vatanni himoya qilish burchini bajarishdan bo'yin tovlash sifatida baholanishi mumkin. Ikkinchi xususiyat - harbiy pedagogik jarayon harbiy xizmatchilarning xizmat faoliyati bilan uzluksiz birlikda amalga oshiriladi va aniq amaliy xususiyatga ega. Harbiy xizmatchilar tomonidan olingan bilim, ko'nikma va malakalar tizimi uning kasbiy faoliyatining asosidir. Ular darhol xizmat va jangovar

tayyorgarlik vazifalarini bajarishda foydalaniladi. Bu, bir tomondan, bilim, ko'nikma va ko'nikmalarning yuqori kuchlilikini talab qilsa, ikkinchi tomondan, ularni tezda mustahkamlash va doimiy foydalanishga tayyor holda saqlashga yordam beradi.

Navbatdagi xususiyat shundaki, harbiy pedagogik jarayon doimiy jangovar shaylik sharoitida tashkil etilib, uni ta'minlashga qaratilgan. Ta'lim, tayyorgarlik va psixologik tayyorgarlik qismlar va bo'linmalarining jangovar tayyorgarligi pasaymasligi uchun amalga oshiriladi. Bundan tashqari, zamonaviy armiya sharoitida ta'lim va tayyorgarlik ko'pincha jangovar tayyorgarlik vazifalarini bevosita bajarish jarayonida tashkil etiladi, ularning muvaffaqiyatli hal etilishi ko'p jihatdan jangovar tayyorgarlik holatiga bog'liq. Boshqacha aytganda, ob'ektiv ravishda harbiy pedagogik jarayonning sifati va samaradorligi bilan jangovar tayyorgarlik holati o'rtasida yaqin bog'liqlik mavjud.

To'rtinchi xususiyat harbiy-pedagogik jarayonning harbiy texnika va qurollar bilan yuqori darajada to'yinganligi bilan tavsiflanadi. Bugungi kunda Qurolli Kuchlarning birorta tarmog'i, birorta ham harbiy bo'linmasi o'z oldidagi vazifalarni zamonaviy qurol-yarog' va harbiy texnikadan foydalanmasdan samarali hal etishga qodir emas. Shaxsiy tarkibning harbiy texnikani bilishi, ulardan foydalanish ko'nikma va malakalarining yuqori darajada rivojlanganligi zamonaviy janglarda g'alaba qozonish garovidir. Harbiy pedagogik jarayonning beshinchi xususiyati sifatida uning alohida intensivligini qayd etish lozim. Bu, bir tomondan, xizmat muddatining qisqarishi bilan bog'liq bo'lsa, ikkinchi tomondan, harbiy xizmatchilarning xizmat vazifalarini muvaffaqiyatli bajarishi uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar hajmining ortishi bilan bog'liq. Harbiy ishlarning rivojlanish tendentsiyalari shuni ko'rsatadiki, kasbiy faoliyati o'ta og'ir sharoitlarda ishlashni o'z ichiga olgan harbiy xizmatchilar soni ortib bormoqda. Binobarin, jismoniy va ruhiy stress sezilarli darajada oshadi, harbiy-pedagogik jarayonning intensivligi oshadi.

Oltinchi xususiyat o'quv va ta'lim jarayonining kollektiv xususiyati bilan belgilanadi. U nafaqat har bir mutaxassisni alohida tayyorlash vazifalarini hal qiladi, balki yagona jangovar organizmlar sifatida bo'linmalar va bo'linmalarni ham shakllantiradi. Zamonaviy janglarda g'alaba qozonish va kundalik faoliyat muammolarini sifatli hal qilish harbiy xizmatchilar o'rtasida aniq o'zaro munosabatlar, ularning uyg'unligi va jamoaviy mehnati mavjud bo'lgandagina mumkin.

Harbiy pedagogik jarayonning yettinchi xususiyati uning ko'p qirrali, ko'p bosqichli, ko'p qirraliligidir. Ta'lim va ta'lim sub'ektlari nafaqat turli mutaxassislikdagi harbiy xizmatchilar bilan, balki ularning turli darajadagi ta'lim va kasbiy tayyorgarligi bilan ham shug'ullanishlari kerak. Shu bilan birga, harbiy pedagogik jarayon davomida to'laqonli, ahil harbiy jamoani shakllantirish, harbiy xizmatchilarning o'zaro hamjihatligi va o'zaro almashinishini ta'minlash vazifalari hal etilmoqda. Harbiy-pedagogik jarayonning uzluksizligini ta'minlash, zaxiraga bo'lganlarni muddatidan oldin to'ldirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Bundan tashqari, harbiy xizmatchilarning faoliyati har xil sharoitlarda, turli vaziyatlar yuzaga kelganda, tez-tez o'zgarib turadigan sharoitlarda amalga oshiriladi. Bu esa turli sharoit va vaziyatlarda harakat qilishga psixologik tayyorlikni shakllantirishni taqozo etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi. T. 2023y.
2. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi qonuni.2020 y.
3. O'zbekiston Respublikasining «Mudofaato'g'risida»gi qonuni.2018y.
4. O'zbekiston Respublikasining«Harbiy xizmati o'tash to'g'risida»gi qonuni. 2019 y.
5. «Yoshlarni chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorlash»o'quv dasturi 2017 y.
6. « Chaqiriqqacha tayyorlash to'g'risidagi Nizomi» 2023 y
7. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasiningkengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017 yil 14 yanvar / SH.M. Mirziyoyev. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. – 104 b.
8. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 yil 7 dekabr /SH.M.Mirziyoyev. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2017. – 48 b.
9. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Mazkur kitobdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2016 yil 1 noyabrdan 24 noyabrga qadar Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri saylovchilari vakillari bilan o'tkazilgan saylovoldi uchrashuvlarida so'zlagan nutqlari o'rin olgan. /SH.M.Mirziyoyev. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2017. – 488 b.
10. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Yangi O'zbekiston strategiyasi. -Toshkent, 2021. -458 b.

